

# Orimattilan Peruskallion luontotietoselvitys 2021–2022

7.2.2022

LUONTOSELVITYS
Metsänen

www.metsanen.com

1 JOHDANTO....3
2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS....3
3 MAA-AINESTEN OTTOON LIITTYVÄT LUONTO- JA MAISEMA-ARVOT 4
3.1 Maa-aineslaki ja luonto....4
3.2 Määritelmät....5
4 LÄHTÖAINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET/KARTOITUKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT....6
4.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset....6
4.2 Viranomaisten tiedot ja avoimet luontotietoaineistot....7
4.3 Muut tiedot ja aineistot....8
5 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET....8
5.1. Kuvaus....8
5.2. Valokuvat....8
5.3. Potentiaaliset luontoarvot....12
5.3.1 Lakikohteet....12
5.3.2 Kasvillisuus....12
5.3.3 Huomionarvoinen lajisto....13
5.3.4 Ekologiset yhteydet....13
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET....14
6.1. Johtopäätökset....14
6.2. Suositukset maankäyttöön....14

*Kannen kuva: © 1 Peruskallion kiinteistö marraskuussa 2021.*
*Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos ja OpenStreetMap, 2021–2022.*

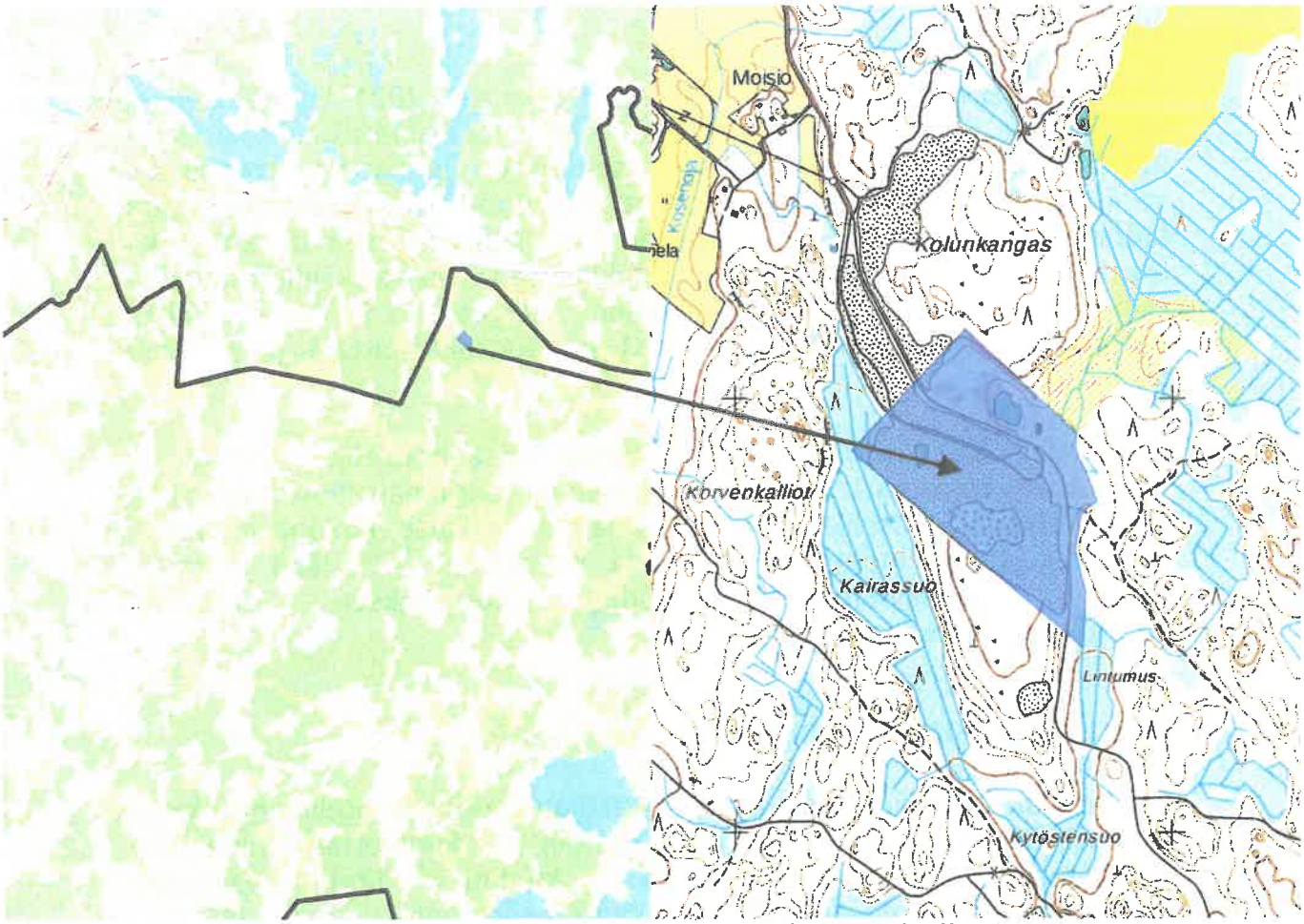
# 1 JOHDANTO

Insinööritoimisto Ekomaa Oy tilasi marraskuussa 2021 Luontoselvitys Metsäseltä Orimattilan Peruskallion maa-aineistonottoalueelta luontotietoselvityksen ja maastokatselmuksen jonka tavoitteena oli selvittää alueen potentiaalisia luontoarvoja. Työ käsitti olemassa olevien metsätietoaineistojen tarkastamisen ja maastokatselmuksen sekä avoimien luontotietoaineistojen hankkimisen. Maastokäynti alueelle tehtiin marraskuussa 2021. Selvityksen maastotöistä ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat)

on koulutukseltaan ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat). Syventävän eliöryhmä tentin hän suoritti linnuista sekä nisäkkäät, matelijat, sammakkoeläimet ja kalat -kokonaisuudesta. toimii luontokartoitusalalla itsenäisenä yrittäjänä ja omaa lanes kahdenkymmenen vuoden kokemuksen erilaisten luontokartoitusten laatimisesta.

# 2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Kohde sijaitsee Päijät-Hämeessä Orimattilan kaupungin Kuivannon kylän ja Nastolan Montarin kylän välissä, noin 16 kilometriä Orimattilan keskustasta koilliseen. Alue kuuluu Eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen, Vuokkovyöhykkeelle. Pinta-alaltaan kohde on noin 20 hehtaaria. Alue on lähes kokonaan maa-ainestenottokäytössä ja kohteen kasvillisuus on niukkaa ja puita esiintyy vain alueen reunoilla. Kohdetta halkoo myös teitä. Alueen sijainti on esitetty kartassa 1.




*Kuva 1. Alueen sijainti ja selvitysalueen rajaus peruskarttapohjalla.*

## 3 MAA-AINESTEN OTTOON LIITTYVÄT LUONTO- JA MAISEMA-ARVOT

### 3.1 Maa-aineslaki ja luonto

Maa-ainesten ottoa sääntelee maa-aineslaki (MAL 555/1981) ja soveltuvin osin myös muu lainsäädäntö, kuten vesilaki (VesiL 587/2011) ja luonnonsuojelulaki (LSL 1096/1996). Maa-ainesten hyödyntämiselle on maa-aineslaissa asetettu myös rajoituksia. Luontoarvojen kannalta keskeisintä laissa on 3§, jossa määritellään ne rajoitukset, joita toiminta ei saa aiheuttaa. Maa-aineslain tarkoittamia aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu:

*1) kauniin maisemakuvan turmeltumista;*

*2) luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista;*

*3) huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa; tai*

*4) tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.*

Edelleen laissa (3 §: 4 momentti) määrätään maa-ainesten ottaminen suunniteltavaksi niin, että:

- *ottamisen vahingollinen vaikutus luontoon ja maisemakuvaan jää mahdollisimman vähäiseksi*
- *maa-ainesesiintymää hyödynnetään säästeliäästi ja taloudellisesti*
- *toiminnasta ei aiheudu asutukselle tai ympäristölle vaaraa tai kohtuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa.*

## 3.2 Määritelmät

Kauniilla maisemakuvalla ja luonnon merkittävillä kauneusarvoilla tarkoitetaan tarkasteltavan kohteen tai sitä ympäröivän maiseman kauneutta. Maisema voi tarkoittaa sekä luonnon- että kulttuurimaisemaa. Maiseman kauneutta voidaan tarkastella kohteesta ympäristöön tai ympäristöstä kohteeseen päin. Kaunis maisema ei ole mikä tahansa maisema, vaan sen tulee sisältää objektiiviseen arviointiin perustuvia kauneusarvoja. Kaunis maisemakuva ja luonnon merkittävät kauneusarvot kytkeytyvät käsitteinä toisiinsa. Maa-aineslupaharkinnassa kaunis maisemakuva ja luonnon merkittävät kauneusarvot voivat aiheuttaa erilaisia tulkintoja, koska maiseman kauneus voidaan nähdä subjektiivisesti (YM, 2020).

Geologisen kohteen kauneusarvoihin vaikuttaa usein kohteen erottuminen ja rajautuminen muusta ympäristöstä. Kaunista maisemakuvaa tai luonnon merkittäviä kauneusarvoja voivat edustaa esimerkiksi harjut, dyynit, moreenikummut tai kalliot, jotka erottuvat merkittävästi luonnon- tai kulttuurimaisemassa ja joilta on laaja näköala ympäristöön. Maisemakuvaan ja kauneusarvoihin vaikuttavat myös

geologiset pienkohteet, kuten harjujen supat ja painanteet tai kallioalueiden lohkareikot ja porrastasanteet (YM, 2020).

Maa-aineslain tarkoittamia erikoisia luonnonesiintymiä voivat olla sekä geologiset että biologiset esiintymät.

**Erikoisia geologisia** luonnonesiintymiä voivat olla geologiset avainkohteet, joiden avulla on mahdollista selittää tieteellisesti merkittäviä ajanjaksoja ja tapahtumia. Erikoisia esiintymiä voivat olla myös sellaiset edustavat muodostumatyypit, joiden avulla on mahdollista selittää muodostumien syntyhistoriaa, muotoa ja rakennetta. Erikoisia geologisia luonnonesiintymiä voivat olla geologiset pienmuodot, kuten muinaisrannat, törmät, tasanteet, harjukuopat, lohkareikot, kuilut, rotkot, luolat, hiidenkirnut, raukit ja jyrkänteet. Tällaisia voivat olla lisäksi harvinaiset kivilajiesiintymät, suuret siirtolohkareet sekä luonnontilaiset uomat ja lähteet. **Erikoisia biologisia** luonnonesiintymiä voivat olla esimerkiksi harvinaiset tai uhanalaiset harju- ja kalliokasvien esiintymät, kallionaluslehdot ja lähteikköjen luontotyypit sekä uhanalaisten tai harvinaisten kasvien ja eläinten elinpaikat (YM, 2020).

**Luonnonolosuhteilla** tarkoitetaan lähinnä alueen pohja- ja pintavesioloja, lämpö- ja kosteusoloja sekä kasvien kasvupaikkatekijöitä. Luonnonolosuhteisiin kuuluvat myös eläinten lisääntymis- ja levähdyspaikat (YM, 2020).

# 4 LÄHTÖAINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET/KARTOITUKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Luontotietoselvityksen ja maastokatselmuksen tarkoituksena oli ottaa kantaa siihen sijaitseeko alueella potentiaalisia luontoarvoja.

## 4.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset

Alue on sisältynyt Päijät-Hämeen jätehuolto Oy:n teettämään Lahden seudun kierrätyspuistovaihtoehtojen luontoselvitykseen v. 2019 (SWECO Ympäristö Oy / Mäkinen, P. 2019)

## 4.2 Viranomaisten tiedot ja avoimet luontotietoaineistot

Julkaisuiden ja raporttien sekä virallisten avoimien aineistojen lisäksi aluetta koskevia muita käyttökelpoisia aineistoja pyrittiin hankkimaan. Läpikäytyjä aineistoja olivat:

SYKE
- Luonnonsuojelualueet (yksityiset ja valtion)
- Natura 2000 -alueet
- Pohjavesialueet
- Koskiensuojelulailla suojellut vesistöt
- Luonnonsuojeluohjelma-alueet
- Soidensuojelun täydennysehdotus
- Valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet
- Arvokkaat moreeni muodostumat

Päijät-Hämeen liitto

- POSKI -hankkeen loppuraportti
- Päijät-Hämeen maakunnallisesti arvokkaat harjualueet 2013
- Hyvät ja yhtenäiset peltoalueet Päijät-Hämeessä 2014
- Päijät-Hämeen hiljaiset alueet 2012
- Päijät-Hämeen ekologisen verkoston päivitys ja laajat yhtenäiset metsäalueet 2013

Orimattilan kaupunki
- Kaavoitukseen liittyviä selvityksiä ei tiedossa

LUOMUS
- Laji.fi portaali

BirdLife Suomi
- Kansainvälisesti tärkeiden lintualueiden rajaukset (IBA-alueet)
- Kansallisesti tärkeiden lintualueiden rajaukset (FINIBA-alueet)

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry (PHLY)
- Maakunnallisesti arvokkaiden lintualueiden (MAALI) hankkeen tulokset

### 4.3 Muut tiedot ja aineistot

Maanmittauslaitos

- Ilma- ja väärävärikuvat
- Peruskartta-aineistot

Metsäkeskus
- Avoin metsävaratieto

### 4.4. Maastokatselmukset

Alueelle tehtiin maastokatselmus 22.11.2021. Alue kierrettiin läpi pääpiirteissään, erityisesti tarkastettiin kaakkoisreunan puustoinen alue. Aikaa katselmukseen käytettiin noin 2 tuntia. Katselmuksen ajankohdasta johtuen se oli karkea ja keskittyi lähinnä arvioimaan puuston ikää, lajisuhteita sekä rakennetta ja potentiaalisia (paahde)kasvillisuuskohteita.

## 5 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET

### 5.1. Kuvaus

Peruskallion alue on lähes kokonaan maa-ainestenottokäytössä. Aivan alueen eteläosan reunassa ja etelä-pohjoissuuntaisen itäreunan tien molemmin puolin on hieman puustoa. Kuviot ovat taimikoita tai nuorempia metsiä, vanhoja tai ns. uudistuskypsiä kuvioita ei alueella ole. Etelärajan ulkopuolella on mäntyvaltainen vanhemman metsän kuvio, kuivahkoa kangasta.

Muutoin alueella on kallioleikkauksia, sora- ja hiekkakasoja, altaita, ojia ja maavalleja sekä tiestöä.

### 5.2. Valokuvat

Alle on koostettu valokuvia eri puolilta aluetta, jotta siitä saa yleiskäsityksen.



*Kuva 2. Alueen lounaisreunaa. Kuvaussuunta luoteeseen.*



*Kuva 3. Selvitysalueen raja eteläosassa. Oikeanpuoleinen vanha metsä ei sisälly alueeseen. Kuvaussuunta kaakkoon.*



*Kuva 4. Kaakkoisosassa aluetta on oja. Kuvaussuunta kaakkoon.*



*Kuva 5. Alueen keskellä on eri jakeisia murske- ja sorakasoja sekä allas. Kuvaussuunta pohjoiseen.*



*Kuva 6. Etelä-lounaisosan valli, jossa kasvillisuutta. Kuvaussuunta kaakkoon.*



*Kuva 7. Pohjoisosan kallioseinämä. Kuvaussuunta pohjoiseen.*



*Kuva 8. Koillisosan lampi. Kuvaussuunta pohjoiseen.*

## 5.3. Potentiaaliset luontoarvot

### *5.3.1 Lakikohteet*

Selvitysalueelta ei ollut pohja-aineistoissa ennakkotietoja luonnonsuojelu- tai metsälain mukaisista kohteista (vesilain kohteista ei ole olemassa valtakunnallista rekisteriä). Kohteita ei löydetty myöskään maastokatselmuksessa.

### *5.3.2 Kasvillisuus*

Selvitysalueen kasvillisuus on niukkaa. Alueen reunoilla esiintyy todennäköisesti paikoin kuivien elinympäristöjen lajistoa ja lounais–eteläreunalla on rinnealue, jossa kasvaa runsaammin ja rehevämpää lajistoa. Lajeja ei kuitenkaan pystytty juurikaan enää määrittämään maastokatselmuksen ajankohdasta johtuen. Tunnistettuja lajeja olivat: hevonhierakka, siankärsämö, piharatamo, rönsyleinikki, leskenlehti, komealupiini, mansikka, hiirenvirna, pujo, apilalaji ja peltoemäkki.

### *5.3.3 Huomionarvoinen lajisto*

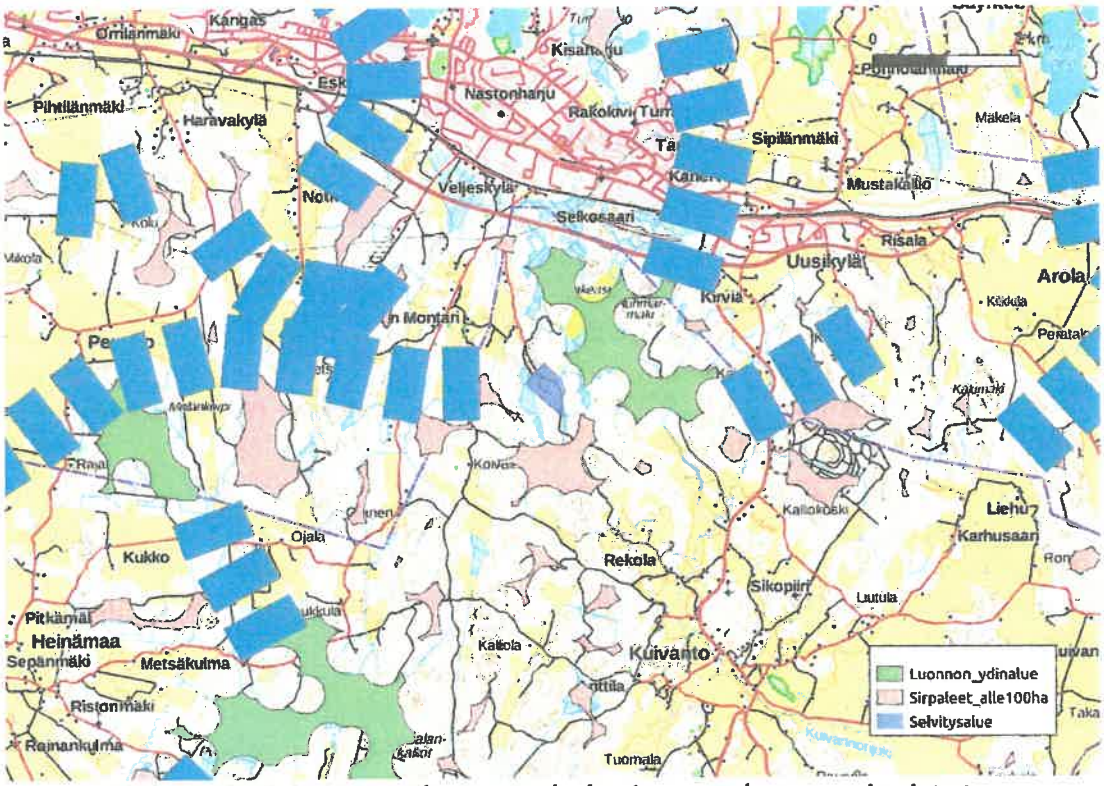
Nyt tehdyn maastokatselmuksen ajankohta ja metodit eivät sovellu huomionarvoisten lajien kartoittamiseen, mutta entuudestaan tiedetään alueella pesineen erittäin uhanalaista (EN) törmäpääskyä. Lisäksi kohteelta on havaintoja Päijät-Hämeessä harvalukuisasta kangaskiurusta, joka on silmälläpidettävä (NT) laji (Sweco, 2019 ja Laji.fi, 2022).

Alueella on todennäköistä tavata yleistä lepakkolajiamme pohjanlepakko toisinaan saalistamassa, mutta päiväpiiloiksi soveltuvia kolopuukeskittymiä ei ole. Alueella on kuitenkin yksi rakennus, joka voi toimia lepakoiden päiväpiilona.

Selvitysalueella ei kasva todennäköisesti juurikaan kangas- ja metsämaitikoita, jotka ovat kirjoverkkoperhosen toukkien pääravintokasveja. Maitikoita voisi esiintyä runsaammin aiemmin mainitulla alueen ulkopuolisella uudistuskypsällä kangasmetsälohkolla selvitysalueen etelä-kaakkoispuolella.

### *5.3.4 Ekologiset yhteydet*

Kuvan 9 kartalla on esitetty Päijät-Hämeen maakuntakaavoituksen yhteydessä laadittujen ekologisten yhteyksien ja yhtenäisten luonnon ydinalueiden sijainnit suhteessa selvitysalueeseen. Selvityskohde ei sijaitse yhtenäisillä laajoilla metsä- tai luonnonydinalueilla, eikä sen kautta ole osoitettu maakunnallista ekologista yhteyttä.




*Kuva 9. Selvityskohde ja maakunnan ekologisen verkoston aineistot.*

# 6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

## 6.1. Johtopäätökset

Kohteelta olemassa olevien tietojen ja maastokatselmuksen perusteella alueella ei ole kovin korkeaa luontoarvopotentiaalia, mutta kohteella tiedetään pesivän uhanalaisia törmäpääskyjä. Alueen kasvillisuutta ei tunneta, mutta marraskuisessa inventoinnissakin havaittiin lajistoa (mm. pujo, hiirenvirna, ahomansikka ja siankärsämö) joilla voi esiintyä uhanalaista lajistoa, varsinkin perhosia.

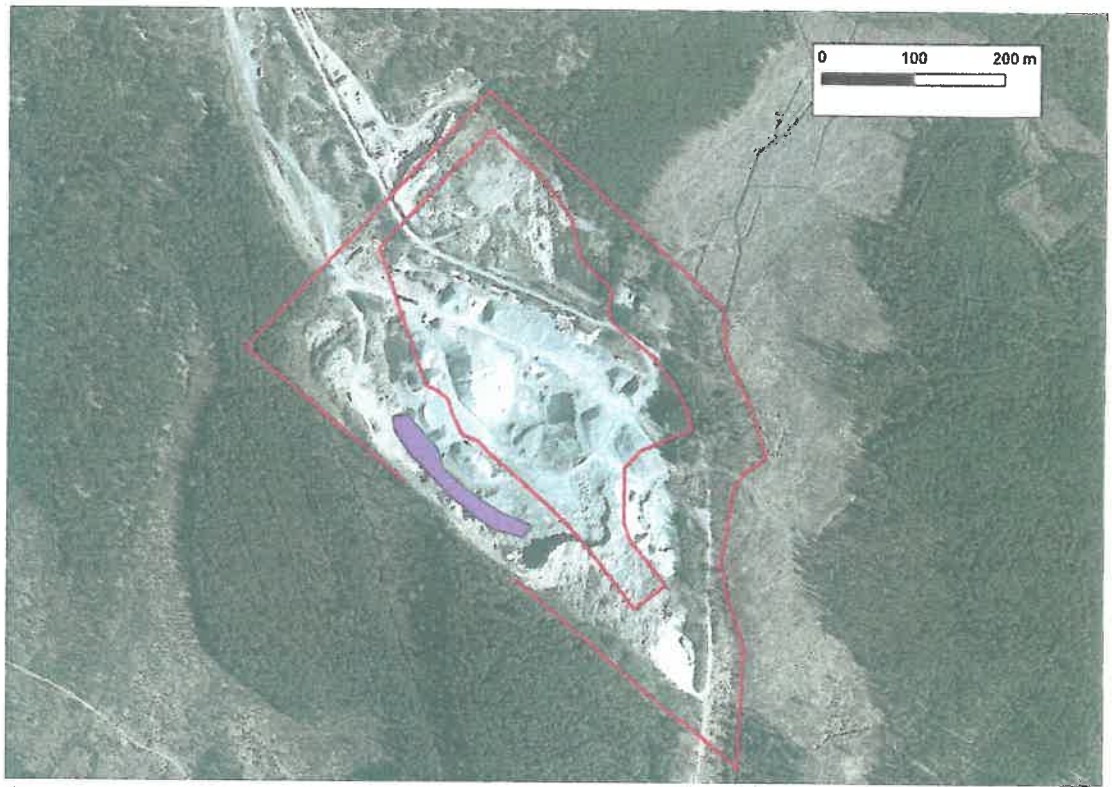
## 6.2. Suositukset maankäyttöön

Törmäpääsky on suositeltavaa huomioida alueen toiminnassa ja kirjata ylös ympäristölupaan sekä erityisesti mainintana alueen jälkihoitoon liittyen. Lajin pesät ovat rauhoitettuja ja sellaisesta kohdasta johon koloja on ilmestynyt keväällä, ei tulisi kaivaa ennen kuin poikaset ovat varmasti

jättäneet pesän alkusyksystä.

Alueen jälkihoidossa kohteelle tulisi pyrkiä jättämään riittävän korkeita pystysuoria hiekkaseinämiä, sen sijaan että ne luiskattaisiin.

Mikäli tuleva toiminta muuttaa etelä-lounaisreunan luiskaa, niin sen kasvilajiston selvittäminen on suositeltavaa, jotta esim. uhanalaisten hyönteisten ravintokasvit saadaan selville ja voidaan arvioida lajiston potentiaalia. Lähtötietoina olleessa esiselvityskartassa (päivätty 10.6.2020) rinne on jäämässä varsinaisen kaivamisalueen ulkopuolelle (kts. kuva 10.).




*Kuva 10. Kasvirinteen sijainti alueella (violetti kuvio). Sisempi punainen alue on kaivamisalue.*

Mikäli alueella oleva rakennus aiotaan purkaa, on siihen suositeltavaa suorittaa lepakkotarkastus.

LÄHTEET

Mäkinen, P. Luontoselvitys. Päijät-Hämeen jätehuolto oy. Lahden seudun kierrätyspuisto. 29.11.2019. Sähköinen dokumentti.

YM, 2020. Maa-ainesten ottaminen. Opas ainesten kestävään käyttöön. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:24. Ympäristöministeriö.